

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної
та навчальної роботи

О. Б. Жильцов

« 13 » 09 2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія музики

напрямок підготовки 6.020204 “Музичне мистецтво”
професійне спрямування «сольний спів»
освітній рівень перший (бакалаврський)

Інститут мистецтв

2015 — 2016 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної
та навчальної роботи

А.О. Таранник

Робоча програма «Теорія музики» для студентів галузі знань 0202 «Мистецтво, напряму підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво», професійне спрямування «Сольний спів». — 25 с.

Розробник: Ягодзинська Ірина Олександрівна, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри теорії та методики музичного мистецтва.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Протокол від «2» вересня 2015 року № 3

Завідувач кафедри
теорії та методики музичного мистецтва _____ О.М. Олексюк

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
III. ПРОГРАМА.....	8
МОДУЛЬ I. Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку.	8
МОДУЛЬ II. Ладово-тональна організація музики. Жанри в музиці.....	11
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Теорія музики» I курс (I семестр).....	17
V. ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	19
VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	21
VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	24
IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ	25
X. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	25

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма нормативної навчальної дисципліни “Теорія музики” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.020204 “Музичне мистецтво” професійного спрямування «Сольний спів». Предметом вивчення є елементи структури музичної мови у її графічному вираженні.

Мета курсу – вивчення та засвоєння студентами ключового набору музичних художньо-виражальних засобів та його графічної фіксації. Основні завдання:

- надання знань щодо природи звуку, його будови та виразових можливостей;
- засвоєння теоретичних відомостей стосовно організації музичної мови;
- вивчення особливостей окремих музично-виразових засобів;
- засвоєння правил нотного письма;
- вивчення типологічних рис різних музичних жанрів.

У процесі вивчення курсу теорії музики студенти повинні **знати**:

- основний набір музично-виразових засобів,
- особливості окремого музично-виразового засобу його художній потенціал,
- правила нотного письма,
- музичні жанри, стильові епохи.

Студенти повинні **вміти**:

- здійснити загальний аналіз музичного твору (визначити розмір, тональність, темп);
- графічно відтворити певну музичну побудову;
- аналізувати твори з точки зору жанрової приналежності;
- визначити особливості метроритмічної та ладової організації твору на слух;
- побудувати усно та письмово інтервали, різні типи акордів (тризвуків, септакордів) від окремого звуку та в тональності.

У процесі вивчення курсу студент формує такі освітні і професійні **компетентності**:

- спроможність естетичного оцінювання і впровадження кращих зразків національного музичного мистецтва у художньо-педагогічну діяльність;
- здатність до визначення засобів музичної виразності, використаних у організації музичного твору
- здатність до вербалізації музичних образів;
- здатність до інтегрування знань та умінь, отриманих на заняттях з інших курсів напрямку «Музичне мистецтво».

У робочій навчальній програмі зазначено загальну кількість годин на ту або іншу тему, розподіл на лекційні та лабораторні заняття, а також години для самостійної роботи студентів.

На лекційних та лабораторних заняттях рекомендовані такі форми роботи: слухання музики з подальшим аналізом твору або окремих засобів виразності; самостійне опрацювання студентами тем (або окремих розділів); засвоєння музичної термінології (оформлення розгорнутого словника музичних термінів), що наразі

вивчається; практична робота (усно та письмово) з визначених тем.

В процесі вивчення предмету велика увага приділяється контролю знань. Контроль передбачає перевірку знання теоретичного матеріалу. Традиційними формами контролю залишаються теоретичне опитування (як усно, так і письмово), аналіз твору, виконання практичних завдань, семінарські заняття.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: процес навчання та виховання студентів вищого навчального закладу в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні, формування особистості фахівця вищої кваліфікації.

Курс	Напрямок, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів , відповідних ECTS I семестр – 2 кред. Змістові модулі: 1-2 Загальний обсяг дисципліни (години) у I семестрі – 60 год. Тижневих годин: I семестр – 4 год.	Шифр та назва галузі знань 0202 «Мистецтво» Шифр та назва напряму підготовки: 6.020204 «Музичне мистецтво» Професійне спрямування «Сольний спів» Освітній рівень перший (бакалаврський)	Нормативна Рік підготовки – I Семестри I Аудиторні заняття: 48 год Лекції: 14 год. Семінарські заняття: 6 год. Лабораторні заняття: 24 год. Модульний контроль: 4 год. Самостійна робота: 12 год.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви модулів і тем	Всього	Види занять і розподіл годин				
			Лек	Сем	Лаб	Мкр	С/р
І семестр. Модуль 1. Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку							
1.1.	Звук. Музичні властивості звуку. Натуральний звукоряд.	5	2				1
1.2.	Метроритмічна організація музики. Система тривалостей і пауз. Темп у музиці	5	2		4		1
1.3.	Ритм, метр, розмір, такт, тактова риска. Прості розміри, групування тривалостей у такті.	5		2	4		1
1.4.	Складні розміри, перемінні розміри, за-такт, система диригування.	5	2				1
1.5.	Звуковисотна фіксація музики, нотне письмо. Нотний стан, ключі, знаки альтерації.	5	2		4		1
1.6.	Системи фіксації звуку у середньовіччі: невми, біла та чорна нотація, реформа Гвідо Аретинського, модальна та мензуральна ритміка	5		2			1
	Модульний контроль	2				2	6
	Разом	32	8	4	12	2	6
Модуль 2. Ладово-тональна організація музики. Жанр у музиці.							
2.1.	Лад і тональність у музиці	3	2				1
2.2.	Інтервали від окремої ноти, інтервали в тональностях мажора і мінора	5			4		1
2.3.	Акорди: тризвуки, обернення тризвуків, головні тризвуки у мажорі та мінорі.	5			4		1
2.4.	Септакорд, домінантсептакорд та його обернення.	5			4		1
2.5.	Соціальне побутування музики: музичні жанри.	3	2				1
2.6.	Танцювальні жанри; вокальні та інструментальні жанри	5	2	2			1
	Модульний контроль	2				2	
	Разом	28	6	2	12	2	6
	Всього за І семестр	60	14	6	24	4	12

III. ПРОГРАМА

МОДУЛЬ I. Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку.

Тема 1.1. Звук. Музичні властивості звуку. Натуральний звукоряд

Звук виникає як результат коливань пружного тіла (струни), чи стовпа повітря. Види музичного звуку: з визначеною висотою, без визначеної висоти (шумові). Людське вухо сприймає звуки у діапазоні 16 – 30000 коливань у секунду. В музичній практиці використовується звуки з частотою коливань від 16,35 до 4185,6. Шумові звуки видобуваються на ударних інструментах, натомість на решті музичних інструментів зазвичай видобувають звуки з визначеною висотою, проте у музиці ХХ століття спеціальними прийомами гри можна досягнути також і шумових ефектів.

Музичний звук має такі властивості:

- висота — залежить від частоти коливань пружного тіла. Чим більша кількість коливань тим вище звук.
- сила (гучність) — залежить від широти розмаху коливань пружного тіла. При широкому розмаху коливань звук стає сильним, гучним, і навпаки при зменшенні коливань він стає тихішим.
- тривалість — залежить від того, як довго збуджується джерело звуку. З припиненням збудження, звук зникає.
- тембр — забарвлення звуку, яке формується набором обертонів, які входять у той чи той звук.

Розташування звуків за висотою від найнижчого до найвищого називається звукорядом. Звукоряд ділиться на октави: субконтроктаву, контроктаву, велику, малу, першу, другу, третю, четверту. Повна октава містить дванадцять звуків, з них лише сім мають самостійні назви: до, ре, мі, фа, соль, ля, сі. Назви звуків повторюються в інших октавах.

Натуральний звукоряд складається з основного тону та його гармонічних обертонів (призвуків). Натуральний звукоряд можна представити як співвідношення частот звуків, що утворюють ряд натуральних чисел: 1:2:3:4:5:6... Напр. натуральний звукоряд від Ля великої октави виглядатиме таким чином: 110 Гц, 220 Гц, 330 Гц, 440 Гц, 550 Гц, 660 Гц, 770 Гц, 880 Гц, 990 Гц, 1100 Гц, і т.д

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Тема 1.2. Метроритмічна організація музики. Система тривалостей і пауз

Для запису тривалості звуку користуються спеціальними знаками, які відрізняються один від одного. Умовно прийнято вважати цілу ноту (білий овал) за знак, яким записують тривалі звуки. Він відраховується наступним чином: раз-і – два-і – три-і – чотири-і. Швидкість рахунку залежить від швидкості виконання твору. Половинними нотами (білий овал з паличкою-штилем) фіксують звуки

удвічі короткішими. Рахунок — раз-і – два-і. Удвоє коротші тривалості за половину — чверті (чорний овал з паличною-штилем). Рахунок — раз-і. Удвоє коротші тривалості за чверті — восьмі (чорний овал з паличною-штилем та хвостиком). Рахунок — раз-, або (за ситуацією) -і. Нарешті, вдвоє коротші тривалості за восьмі — шістнадцяті (чорний овал з паличною-штилем та двома хвостиками).

Перерви у звучанні музики називаються паузами. Вони позначаються умовними знаками які мають назви відповідно до нотних знаків такої ж тривалості: ціла, половинна, четвертна, восьма, шістнадцята паузи. Рахунок тривалості паузи той самий, що і рахунок тривалості звуку.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Тема 1.4. Складні розміри, перемінні розміри, затакт, система диригування

Складні розміри утворюються від поєднання двох, або кількох простих розмірів. Це призводить до дещо іншого розподілу наголошених на ненаголошених долей такту: перша доля такту — сильна, друга доля такту — слабка, а перша доля другого простого такту, що формує складний такт (у складному такті це буде третя доля) — відносна сильна доля.

Складні розміри бувають однорідні (від поєднання однорідних простих дво, або трьодольного розміру) та мішаними (поєднуються неоднакові розміри). Так мішаний розмір утворюється від поєднання простого парного розміру і простого непарного розміру ($2+3=5$), або двох простих парних і одного простого непарного розміру ($2+2+3=7$).

У складних розмірах ноти групуються таким чином, щоб було видно з яких простих розмірів він утворений, та було видно кожную складову його долю.

Якщо твір починається з несильної долі, то такий такт називають неповним, або затактом. Рахувати затакт потрібно починати з тієї долі такту, на яку припадають ноти (або нота).

При чотиридольному розмірі диригують так:

перша, сильна доля такту — рух руки зверху вниз

друга, слабка доля такту — рух руки ліворуч (до себе)

третя, відносно сильна доля такту — рух руки праворуч (від себе)

четверта, слабка доля такту — рух руки вгору.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Тема 1.5. Звуковисотна фіксація музики, нотне письмо. Нотний стан, ключі, знаки альтерації

Нота — умовний знак, за допомогою якого записують звук. Це може бути — білий або чорний овал з паличкою-штилем або без неї. Штиль може бути з хвостиком або з двома. Таким чином фіксують тривалість звуку. Звуковисотність фіксують за допомогою нотного стану — групи з п'яти паралельних горизонтальних ліній, на яких пишуть. Відраховують лінії знизу вгору. Нотні знаки пишуть на лініях, між

ними, над лініями .під лініями, на додатковий лініях як згори, так і внизу. Для спрощення письма у випадках великої кількості додаткових ліній використовують спеціальні знаки спрощення.

Висоту звуків визначають за допомогою умовного знака, що називається ключем. Найбільш уживані ключі — скрипковий (ключ соль), басовий (ключ фа). Кожен з цих ключем вказує місце знаходження певної ноти (соль першої октави — скрипковий, або фа малої октави — басовий).

Знаками альтерації називають умовні знаками, що ставлять у нотному письмі перед нотою (або після ключа). Вони вказують на підвищення або зниження будь-якого з основних звуків октави. Знаків альтерації п'ять:

- дієз — знак підвищення на півтона,
- бемоль — знак пониження на півтона,
- дубль-дієз — знак підвищення на тон,
- дубль-бемоль — знак пониження на тон,
- бекар — відмінняє дію знаків.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 1

Дати відповіді на питання

1. На скільки октав поділяється музичний звукоряд?
2. Як можуть розміщуватися ноти на нотному стані?
3. Які є тривалості нот?
4. Як рахується ціла тривалість. Скільки в цілій тривалості восьмих тривалостей?
5. Що таке ключ?
6. Де пишеться басовий ключ?
7. Яку роль відіграє крапка біля ноти?
8. Що таке такт?
9. Що таке розмір і на що він вказує?
10. Що таке ритм?
11. Перелічте якими можуть бути парні розміри?
12. Намалуйте схему диригування дводольного розміру.
13. Скільки сильних та слабких долей у дводольному розмірі.
14. Як групуються ноти у тактах?
15. Що таке складний розмір (такт)? Назвіть складні розміри.
16. Які зустрічаються знаки підвищення або пониження звуків.
17. Що таке енгармонізм?
18. Що таке ключові знаки. Яка можлива їх максимальна кількість.
19. Яка дія знака *бемоль*?
20. Яка дія знака *бекар*?
21. Перелічте основні характеристики музичного звуку.
22. Назвіть знаки подвійного підвищення або зниження звуків.

23. Як рахується половинна тривалість. Скільки в половинній тривалості шістнадцятих?
24. Що таке темп?
25. Яка дія знака *diez*?
26. Де пишуться знаки підвищення або пониження.
27. Що таке пауза.
28. Які є тривалості пауз.
29. Перелічте якими можуть бути непарні розміри?
30. Скільки сильних та слабких долей у тридольному розмірі.
31. Що таке змішаний розмір (такт)? Наведіть приклади змішаного розміру.
32. На що вказує ключ?
33. Навіщо потрібні додаткові лінії?
34. Намалюйте схему диригування тридольного розміру.
35. Що таке нотний стан?
36. Де ставлять тактову риску?
37. Де пишиться скрипокивий ключ?
38. Яку роль відіграє крапка біля паузи?
39. Як і де позначається розмір?
40. Що таке нота?

МОДУЛЬ II. Ладово-тональна організація музики. Жанр у музиці.

Тема 2.1. Лад і тональність у музиці

Поняття про лад. Лад — це сталий взаємозв'язок звуків, який базується за певним принципом: інтервальною будовою, системою тяжіння тощо. Головний опорний тон, біля якого гуртуються решта тонів, називається тонікою. Звуки ладу визначають як ступені. Основою європейської музики є семиступеневий діатонічний лад: мажорний та мінорний. П'ятиступеневі лад — пентатоніка.

Ступені ладу: стійки — I, III, V. Нестійкі — II, IV, VI, VII. Ступені VII та II, оскільки знаходяться біля тоніки (I ступінь) називаються ввідними. IV — субдомінанта, V — домінанта, III та VI — медіанти.

Мажорний лад — називається лад, стійкі звуки (I – III) якого утворюють інтервал велику терцію. Гамою називається мелодична послідовність звуків-ступенів ладу. Мінорний лад — називається лад, стійкі звуки якого (I – III) утворюють інтервал малу терцію. Тональність — це висотне положення ладу.

Мінор має три різновиди: натуральний, гармонічний (високий VII ст.), мелодичний (високий VI та VII ст.). Мажор може бути гармонічним (низький VI ст.).

Паралельними тональностями називають тональності мажорного і мінорного ладу, які мають одноковий звуковий склад і однакову кількість знаків.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Тема 2.3. Акорди: тризвуки, обернення тризвуків, головні тризвуки у мажорі та мінорі

Одночасне звучання кількох різних за висотою звуків (не менше трьох) називається акордом. Акорди які утворюються з терцій називаються акордами терцової будови. В залежності від першої терції акорди розрізняють на мажорний, або великий, та мінорний, або малий. Якщо акорд утворений лише з малих терцій його визначають як зменшений, з великих — збільшений.

Всі ці акорди зустрічаються в ладу:

У мажорі — на I, IV, V ст. — великі тризвуки; на II, III, VI ст. — малі тризвуки; на II, VII ст. — зменшений.

У гармонічному мінорі — I, IV ст. — малі тризвуки; V, VI ст. — великі, II, VII ст. — зменшений; III — збільшений.

Тризвук побудовані на I ст. називають тонічним (T, t), на IV ст. — субдомінантовим (S, s) на V ст. — доміантовим (D, d) і на VII ст. — ввідним.

Кожний тризвук має три види в залежності від того, який з його складових звуків знаходиться в нижньому голосі. Від переміщення звуків основного виду тризвуку утворюються його обернення: секстакорд і квартсекстакорд.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Тема 2.5. Соціальне побутування музики: музичні жанри

Жанр — це історично складені відносно стійкі типи, класи, роди та види музичних творів, які розрізняються за рядом критеріїв, головними з яких є:

А) конкретне життєве призначення (соціальна, побутова, художня функція);

Б) умови та засоби втілення

В) характер змісту і форми його втілення.

Звертаючись до того чи того жанру, композитор ніби орієнтується на певну модель, «типовий проект» з його сталим набором художньо-виразових засобів, визначеною формою соціального побутування та виконавською формулою. Жанр ніби матриця, за якою створюється художнє ціле. З іншого боку, жанр є тим рівнем, який поєднує музику з немuzичними умовами її існування. Тому трьома головними функціями жанру є комунікативна, тектонічна, семантична.

Література основна: 4

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА 2

Дати відповіді на питання

1. Що таке лад?
2. Які лади найбільш поширені?
3. Як будується мажорна гама?
4. Як позначаються ступені в гамі?
5. З яких ступенів утворюється мажорний тризвук.
6. Що таке тональність.
7. Скільки знаків мають тональності: Фа мажор, Соль мажор, Мі мажор, Сі-бемоль мажор.

8. Що таке інтервал.
9. Скільки є основних інтервалів? Як вони називаються?
10. Де розмішуються малі секунди в мажорі? Де в мінорі?
11. Що таке дисонанс та консонанс?
12. Які інтервали належать до консонансів? Які до дисонансів?
13. Що таке акорд?
14. Як називається найпростіший вид акорду?
15. Скільки видів тризвуків є і як вони будуються?
16. Яку ще назву мають тризвуки I, IV та V ступенів?
17. Скільки обернень має тризвук і як вони називаються?
18. Що таке септакорд?
19. Які зустрічають види септакордів.
20. Як утворюється домінант септакорд?
21. Які є його обернення і як вони розв'язуються?
22. Що таке жанр?
23. Які є функції жанру?
24. Назвіть побутові жанри.
25. Назвіть танцювальні жанри, які входили у склад старовинної сюїти.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

I семестр

МОДУЛЬ I. Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку

Семінарське заняття № 1.

Ритм, метр, розмір, такт, тактова риска. Прості розміри, групування тривалостей у такті. (2 год.)

1. Поняття ритму і метру.
2. Визначення метру, види метру, долі сильна та слабка.
3. Розмір такту, графічна фіксація такту на нотному стані.
4. Прості розміри: парний та непарний. Рахунок парного розміру, рахунок непарного розміру.
5. Правила групування нот у такті.
6. Практичні завдання з групування нот у тактах, визначення метру, відбиття ритмічних малюнків.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Семінарське заняття № 2.

Системи фіксації звуку у середньовіччі: невми, біла та чорна нотація, реформа Гвідо Аретинського, модальна та мензуральна ритміка. (2 год.)

1. Шлях від неіменної нотації до реформи Гвідо Аретинського.
2. Модальна ритміка *Ars antiqua*.
3. Мензуральна ритміка *Ars nova*.

4. Особливості сучасної нотації музичних творів (зв'язок з добою середньовіччя)

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

МОДУЛЬ II. Ладово-тональна організація музики. Жанр у музиці.

Семінарське заняття № 3. *Танцювальні жанри в музиці (2 год.)*

1. Старовинна сюїта: значення, види танців та їх особливості.
2. Жанрові особливості вальсу.
3. Танці XX століття: танго, фокстрот, вальс-бостон.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

ПЛАНІ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ МОДУЛЬ I. Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку

Лабораторне заняття № 1

Метроритмічна організація музики. Система тривалостей і пауз. Темп у музиці (4 год.)

1. Музичний темп його функції та значення.
2. Метр та ритм музичного твору: співпадання та відмінності.
3. Поняття музичної тривалості. Основні типи тривалостей. Позначення на письмі
4. Поняття паузи. Типи пауз за тривалістю. Позначення на письмі.
5. Різновиди темпів. Італійські термінологічні позначення музичних темпів.
6. Розв'язання практичних завдань в зошиті та на дошці.

Література основна: Ошибка! Источник ссылки не найден.

Література додаткова: 1, 2

Лабораторне заняття № 2

Ритм, метр, розмір, такт, тактова риска. Прості розміри, групування тривалостей у такті. (4 год.)

1. Термінологічні визначення понять метр, ритм, такт, розмір.
2. Різновиди розмірів.
3. Основи групування музичних тривалостей за розміром та метром. Позначення на письмі.
4. Розв'язання практичних завдань на дошці та у зошитах

Література основна: Ошибка! Источник ссылки не найден.

Література додаткова: 1, 2

Лабораторне заняття №3

Звуковисотна фіксація музики, нотне письмо. Нотний стан, ключі, знаки альтерації. (4 год.)

1. Поняття нота, нотний стан, ключ.
2. Графічне та буквенне позначення на письмі звуків
3. Знаки альтерації. Буквенне та графічне позначення на письмі.
4. Розв'язання практичних завдань на дошці та у зошитах

Література основна: Ошибка! Источник ссылки не найден.

Література додаткова: 1, 2

МОДУЛЬ II. Ладово-тональна організація музики.

Жанр у музиці.

Лабораторне заняття № 4.

Інтервали від окремої ноти, інтервали в тональностях мажора і мінора (4 год.).

1. Поняття інтервалу.
2. Назви та види інтервалів.
3. Обернення інтервалів.
4. Інтервали на ступенях ладу у мажорі.
5. Інтервали на ступенях ладу у мінорі.
6. Дисонантні інтервали та їх розв'язання.
7. Виконання письмових завдань у зошитах та дошці.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Лабораторне заняття № 5

Акорди: тризвуки, обернення тризвуків, головні тризвуки у мажорі та мінорі (4 год)

1. Акорди та їх відмінність від інтервалів
2. Тризвук. Інтервальний склад тризвуку мажорного і мінорного
3. Обернення тризвуків. Сектакорд, квартсектакорд. Інтервальний склад. Позначення на письмі
4. Розв'язання письмових завдань в зошитах та на дошці.
5. Тризвукі основних ступеней в тональності (тоніка, субдомінанта, домінанта)

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

Лабораторне заняття № 6.

Септакорд, домінантсептакорд та його обернення (4 год.).

1. Септакорди та їх відмінність від тризвуків.

2. Домінантсептакорд: його розміщення в ладу та розв'язання.
3. Назви обернень домінантсептакорду. Інтервальна структура нових акордів.
4. Розв'язання обернень домінантсептакорду.
5. Виконання письмових завдань у зошитах та дошці.

Література основна: 1, 2, 3

Література додаткова: 3, 4, 5, 8, 9

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Теорія музики» І курс (І семестр)

Разом 60 год.: лекцій – 14 год., семінарські заняття – 6 год., лабораторні заняття – 24 год., МКР – 4 год., самостійна робота – 12 год.

Модулі	Модуль І						Модуль ІІ					
Назва модуля	Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку						Ладово-тональна організація музики. Жанр у музиці.					
Кількість балів за модуль	89 балів						77 балів					
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
Теми лекцій	Звук. Музичні властивості звуку. Нагуральний звукозапис.	Метроритмічна організація музики. Система тривалостей і пауз.		Складні розміри, перемінні розміри, затакт, система доригування. Темп у музиці	Звуковисотна фіксація музики, нотне письмо. Нотний стан, ключі, знаки альтерації.		Лад і тональність у музиці	Інтервали від окремої ноти, інтервал в тональностях мажора і мінора			Соціальне побутування музики: музичні жанри	
Теми семінарських занять			Ритм, метр, розмір, такт, тактова риса. Прості розміри, групування тривалостей у такті.			Системи фіксації звуку у середньовіччя: неми, біла та чорна нотация, реформа Гвідо Аретинського, модальна та мензуральна ритміка.						Танцювальні жанри, вокалі та інструментальні жанри
Теми лабораторних занять		Метроритмічна організація музики. Система тривалостей і пауз.	Ритм, метр, розмір, такт, тактова риса. Прості розміри, групування тривалостей у такті	Складні розміри, перемінні розміри, затакт, система доригування. Темп у музиці				Інтервали від звуку, інтервали в тональностях мажора і мінора	Акорди: тризвуки, гомодіатоні тризвуки у мажорі та мінорі	Септакорд, домінаційний септакорд та його обернення		
Лекції (всього 7 балів)	1	1		1	1		1	1			1	
Семінарські заняття (всього 33 бали)			1+10			1+10						1+10
Лабораторні заняття (всього 66 балів)		1+10	1+10	1+10				1+10	1+10	1+10		
Самостійна робота (всього 60 балів)	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6	5 6
Види поточного контролю (всього 50 балів)	Модульна контрольна робота (25 балів)						Модульна контрольна робота (25 балів)					

Усього

216 балів, коефіцієнт – 2,16

V. ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Зміст завдань	Кількість годин	Академічний контроль	Бали	Література
Модуль I. Звук та його властивості. Графічна фіксація звуку.						
1.1.	Звук. Музичні властивості звуку. Натуральний звукоряд.	1. Законспектувати главу I книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» 2. Відповісти на контрольні питання до глави (с. 15) 3. Виконати письмові завдання №1–7	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 2
1.2.	Метроритмічна організація музики. Система тривалостей і пауз.	1. Законспектувати I урок, та особливо параграф 6 книги О. Андрєєвої «Основи музичної грамоти» 2. Відповісти на контрольні питання до глави (с. 11) 3. Виконати письмові завдання 1–7 (с. 11–12).	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 1
1.4.	Складні розміри, перемінні розміри, затакт, система диригування. Темп	1. Законспектувати параграфи 19–26, глави III книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» та урок III книги О. Андрєєвої «Основи музичної грамоти» 2. Відповісти на контрольні питання до глави 3. Виконати письмові завдання.	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 1, 2
1.5	Звуковисотна фіксація музики, нотне письмо. Нотний стан, ключі, знаки альтерації.	1. Законспектувати главу II книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» 2. Відповісти на контрольні питання до глави 3. Виконати письмові завдання.	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 2
1.6.	Системи фіксації звуку у середньовіччі: невми, біла та чорна нотація, реформа Гвідо Аретинського, модальна та мензуральна ритміка.	Підготувати виступи за наступними підтема тим: 1. Шлях від невменної нотації до реформи Гвідо Аретинського. 2. Модальна ритміка Ars antiqua. 3. Мензуральна ритміка Ars nova.	1	Опитування, перевірка конспекту	5	Літ. основна: 1, 2, 3 Літ додаткова: 3, 4, 5, 8, 9
Модуль II. Ладово-тональна організація музики. Жанр у музиці						
2.1.	Лад і тональність	1. Законспектувати VII урок книги О. Андрєєвої «Основи музичної грамоти» 2. Законспектувати главу V книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» 3. Відповісти на контрольні питання до глав цих робіт. 4. Виконати письмові завдання (с. 91; с. 130).	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 1, 2
2.2.	Інтервали від окремої ноти, інтервали в тональностях мажора і мінора	1. Законспектувати IX урок книги О. Андрєєвої «Основи музичної грамоти» 2. Законспектувати главу VI книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» 3. Відповісти на контрольні питання до глав цих робіт. 4. Виконати письмові завдання (с. 107–108; с. 145).	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 1, 2

2.3.	Акорди: тризвуки, обернення тризвуків, головні тризвуки у мажорі та мінорі.	1. Законспектувати IX урок (параграф 57-58) книги О. Андрєєвої «Основи музичної грамоти» 2. Законспектувати главу VII (параграф 43-45) книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» 3. Відповісти на контрольні питання до глав цих робіт. 4. Виконати письмові завдання (1-3 на с. 119).	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 1, 2
2.4.	Септакорд, домінант-септакорд та його обернення.	1. Законспектувати IX урок (параграф 59-61) книги О. Андрєєвої «Основи музичної грамоти» 2. Законспектувати главу VII (параграф 46) книги В. Вахромєєва «Елементарна теорія музики» 3. Відповісти на контрольні питання. 4. Виконати письмові завдання (4-5 на с. 119).	1	Перевірка письмової роботи	5	Літ основна: 1, 2
2.5.	Соціальне побутування музики: музичні жанри.	1. Опрацювати главу «Жанр в музиці» з книги Є. Назайкінського «Стиль і жанр».	1	Перевірка конспекту	5	Літ: 4
2.6	Танцювальні жанри. Вокальні та інструментальні жанри.	Підготувати виступи за наступними підтема тим: 1. Старовинна сюїта: значення, види танців та їх особливості. 2. Жанрові особливості вальсу. 3. Танці XX століття: танго, фокстрот, вальс-бостон.	1	Опитування, перевірка конспекту	5	Літ. основна: 1, 2, 3 Літ додаткова: 3, 4, 5, 8, 9
Разом			12		60	

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення із дисципліни «Теорія музики» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (чотирибальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю. I семестр. Модуль I та Модуль II.

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів за одиницю	Одиниць	Всього
1.	Відвідування лекційних занять	1	7	7
2.	Відвідування та робота на семінарських заняттях	11	3	33
3.	Відвідування та робота на лабораторних заняттях	11	6	66
4.	Модульна контрольна робота	25	2	50
5.	Самостійна робота	5	12	60
Всього		216		
Підсумковий рейтинговий бал		100		

Коефіцієнт – 2,16

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове опитування; повідомлення, доповідь.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«достатньо»	E

69 – 74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82 – 89	«дуже добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Розподіл балів, що присвоюються бакалаврам

МОДУЛІ												Модульні контрольні роботи ЗМ1, ЗМ2
Змістовий модуль 1 (відвідування, семінарська, лабораторна, самостійна робота)						Змістовий модуль 2 (відвідування, семінарська, лабораторна, самостійна робота)						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6	
6	17	27	17	6	16	6	17	16	16	6	16	50

Разом: 216 бали з урахуванням коефіцієнта

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, доста-

	тньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентіві, відповідь якого під час відтворення основного програмного матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентіві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на лабораторних та семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань. Реферативні дослідження, які виконуються за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. У табл. представлено розподіл балів, що присвоюються упродовж вивчення дисципліни «Теорія музики». Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на лабораторних та семінарських заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:
 - *Словесні*: лекція, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
 - *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
 - *Практичні*: вправи
2. За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.
3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.
4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Опорні конспекти лекцій; навчальні посібники; робоча навчальна програма; збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів; засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю); завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Теорія музики».

X. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Андреева О. Основы музыкальной грамоты / О. Андреева. - К. : Музыкальная Украина, 1993. - 136 с.
2. Вахромеев В.А. Элементарная теория музыки // В.А. Вахромеев . - М.: МУЗГИЗ, 1962. - 255 с.
3. Красинская Л., Уткин В. Элементарная теория музыки. - М.: Музыка, 1988. - 325 с.
4. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке / Е. Назайкинский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 248 с.

Додаткова

1. Алексеев Б., Мясоєдов А. Элементарная теория музыки. – М., 1986.
2. Бритва Н.А. Пособие по теории музыки и сольфеджио // Н.А. Бритва. - Тюмень: ЗАО «Сибирский издательский дом», 1997. - 69 с.
3. Вахромеева Т. Справочник по музыкальной грамоте и сольфеджио // Т.Вахромеева, Москва: Музыка 2004. - 210 с.
4. Дадиев А.Е. Начальная теория музыки // А. Е. Дадиев . - М.: Изд-во Катанского В.М., 2006. – 240 с.
5. Курс теории музыки / Под ред. А. Островского. – Л., 1984.
6. Максимов С. Музыкальная грамота. – М., 1984.
7. Середа В. П. Теория музыки. Сольфеджио // В.П. Середа . - М.: Классика XXI век, 2005. - 187 с.
8. Способин И.В. Элементарная теория музыки // И.В. Способин. - М.: МУЗГИЗ, 1963. - 267 с.
9. Упражнения по элементарной теории музыки / Под ред. А. Островского. – Л., 1986.
10. Фридкин Г. Практическое руководство по музыкальной грамоте. – М., 1980.
11. Хвостенко В. Сборник задач и упражнений по элементарной теории музыки. – М., 1974
12. Холопова В. Н. Теория музыки: мелодика, ритмика, фактура, тематизм. — СПб.: Издательство «Лань», 2002.